

FOLKLORLIQ QOSIQLARDI KISHI JASTAĞI OQIWSHI – JASLARĞA
ÚYRETIW ARQALI BILIMLENDIRIW SIPAT – KÓRSETKISHI JETISKENLIGIN
TÁMIYINLEW

Bazarbaeva Ramuza

ÓZMKÓMI NF “Folklor hám etnografiya” kafedrası
“Baqıshılıq hám dástanshılıq” qaniygeligi 1-kurs student

Lola Maxamatdiova

Folklor ham etnografiya kafedrası docenti,
pedagogika ilimleri boyınsha filosofiya doktori

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10459234>

Annotaciya. *Bul maqalada folklorlıq qosıqlardı kishi jastağı oqıwshı – jaslarğa úyretiw arqalı bilimlendiriw sıpat – kórsetkishi jetiskenligin támiyinlew haqqında sóz etilgen.*

Gilt sózi: *Folklor, qosıq, forma, janr, xalıq awızeki dóretpе, kórkem óner, shıǵarma.*

ENSURING QUALITY - ORIENTED ACHIEVEMENTS IN EDUCATION BY
TEACHING FOLKLORE SONGS TO YOUNGER SCHOOLCHILDREN

Abstract. *In this article we are talking about ensuring qualitative and demonstrative achievements in education by teaching folklore songs to younger schoolchildren.*

Key word: *folklore, Yalla, form, genre, population, oral composition, art, artwork.*

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАЧЕСТВЕННО - ОРИЕНТИРОВОЧНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ
В ОБРАЗОВАНИИ ПУТЕМ ОБУЧЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ
ФОЛЬКЛОРНЫМ ПЕСНЯМ

Аннотация. *В данной статье речь идет о обеспечении качественно - показательных достижений в образовании путем обучения младших школьников фольклорным песням.*

Ключевое слово: *фольклор, Ялла, форма, жанр, население устное сочинение, искусство, художественное произведение.*

Folklorlıq shıǵarmaları forma hám janr ózgesheliklerine góre kóp tarmaqlı bolıp, olar arasında háyyiw, qosıq, aytıs, hawjar, lapar hám balalar folklorlıq qosıqları ulıwmalığı menen ajralıp turadı. Máselen, insan turmısında birinshi esitken qosıq - bul háyyiw bolıp esaplanadı.

Háyyiw analardıń kewliniń tórinen shıqqan jaqsı úmitler, perzentin keleshegi haqqındaǵı shiyrin arızılardıń sáwleleniwleri bolıp tabıladı. Háyyiwdiń sıyqırlı qúdireti haqqında ullı ulama Abu Ali ibn Sino usınday jazadı. “Balanıń tilegin qanaatlandırıw ushın

oğan eki nárseni qollawı kerek boladı. Biri balanı áste – áste shayqap, ekinshisi onı uxlatıw ushın zárúr muzıkalı háyyiw bolıp tabıladı. Bul eki nárseni qabıl muǵdarına qarap balanıń denesi menen dene tárbiyaǵa hám ruwxı menen muzıkaǵa bolǵan talantı payda boladı.

Qosıq barmaq awırmanlıǵındaǵı tórtlik qosıq qatarları menen ayılatuǵın folklorlıq dóretywshiligindegi eń keń tarqalǵan túri bolıp esaplanadı. Xalqımızdın qosıqları óziniń uzaq tariyxına iye ekenliginen derek beredi. Mahmud Qashqariydın “Devonu-luǵatit turk” shıǵarmasında keltirilgen kóplegen qosıqlar (arabcha “sher”, “qasida”, “ramaz” dep awdarma islengen) mısasında da kóriwge boladı. Ilimpaz tárepinen toplanǵan folklorlıq shıǵarmalar jazba ádebiyatın júzege keliwi hám rawajlanıwında túrtki bolıp xızmet etkenligin tastıyıqlaydı. Háyyiw hám aytıslar óziniń quwnaqlıǵı, iqshamlıǵı, házil – dálkekke iykemligi, oyın xarakterliligi menen adamlarda quwnaq keypiyat payda etedi, olardı ruwxıy jaqtan tetiklestiredi, miynet hám dóretywshilik etiwine ilhamlandıradı. Folklorlıq qosıqlarında bolsa xalıq turmısınıń hár túrli kórinisleri óziniń kórkem ádebiy sáwleleniwiniń tapqan. Sonıń ushın folklor sóziniń “xalıq”, “danıshpanlıq” degen mánisin bilidiriwiniń ózi de biykardan emes.

Áyyemgi waqıtlarında hár túrli kásip iyeleri tárepinen hár bir kásip, miynet túri, tábiyat, pasıllar, shańaraqtın úrp – ádetleri, máwsim – meresimleri menen baylanıslı folklorlıq muzıkalıq shıǵarmaları mazmunında xalıq danıshpanlarının ózine tán kórkem ádebiy sáwleleniwi kórsetilgen. Bunday muzıka shıǵarmaları oqıwshı – jaslarda ózine tán bolǵan xalıqtın tariyxı, tili, úrp – ádetleri, ádebiy kórkem qádiriyatlarına húrmet – izzet, qádirlew hám miyraslıq etiw tuyǵılarnı oyatadı. Balalar folklorlıq qosıqları bolsa ózinde balalardıń ruwxıy álemi menen úlkenler (shayır, muzıka dóretywshi) dúnyaǵa kóz qarasınıń úylesiwi barısında qalıplesip kelgen bolıp, olardıń kópshiligi málim bir háreketli oyınlar arqalı atqarılıp barılǵan. “Háyyiw”, “Aq terekpe kók terek”, “Mańlay shertpek”, “Áwelemen – dúwelemen”, “Shaq shaǵala”, “Túlkishek”, “Yaramazan”, sıyaqlı folklorlıq qosıqlar usılardan ibarat. Bul sıyaqlı folklorlıq qosıqlardı kishi jastaǵı oqıwshı – jaslarǵa úyretiw arqalı bilimlendiriw sıpat – kórsetkishi jetiskenligin támiyinlew, onıń mazmunın bayıtıw hám oqıwshılardı ruwxıy, kórkem ádebiy estetikalıq kámalatın qalıplestiriwi múmkin. Jáne bir áhmiyetli tárepi sonnan ibarat boladı, balalar folklorlıq qosıqlarınıń kópshiligi birde – bir háreketli oyınlardı orınlaw arqalı atqarıw boladı, bul ózgeshelik balalarda bolsa tapqırılıq, epshillik, ziyreklilik maqsetine qaray umtılw, erkin shınıqtırıw sıyaqlı kórinislerdi qalıplestiriliwine jaqsı tásir kórsetedi.

REFERENCES

1. Esemuratov B. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY ON THE BASIS OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY AS AN EXAMPLE OF KARAKALPAK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 835-840.
2. Esemuratov B. EDUCATION OF YOUNG PEOPLE TO PATRIOTISM, COURAGE, AND FREEDOM THROUGH SPOONS PERFORMED BY OTHERS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 197-202.
3. Ospanova R. THE SITUATION OF USING THE CREATIONS OF COMPOSER MUKHTOR ASHRAFIY AND DONI ZOKIROV IN MUSIC LESSONS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 190-196.
4. Ospanova R. WAYS OF DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF MUSIC EDUCATION PEDAGOGY //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 822-828.
5. Jiyenbaevich M. I. The evolution of music pedagogy of the karakalpak people: Historical and theoretical aspects //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2021. – T. 11. – №. 10. – C. 27-32.
6. Jiyenbaevich M. I. Competence-based approach in higher musical and professional education //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 4. – C. 42-47.
7. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – C. 65-69.
8. Jiyenbaevich M. I. COMPETENCE-BASED APPROACH IN HIGHER MUSICAL AND PROFESSIONAL EDUCATION //PROMINENCE OF INFORMATION BASES& MEDIA ASSESSMENTS IN THE POST CONFLICT MARKETING ENVIORNMENT.
9. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – C. 65-69.
10. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
11. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.

12. Ануаровна О. Р. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚ КУЙЛАРИ ВОСИТАСИДА БОЛАЛАР ИЖОДКОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. – 2023.
13. Anuarovna U. E. IMPROVING THE MECHANISMS OF EDUCATING STUDENTS IN THE SPIRIT OF INTER-ETHNIC HARMONY BASED ON NATIONAL MUSIC IN THE CONDITIONS OF ETHNO-CULTURAL RELATIONS //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – Т. 3. – №. 09. – С. 329-333.
14. БОЛАЛАР Қ. Х. К. В., РИВОЖЛАНТИРИШ И. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. – 2023. – Т. 2181. – С. 3906.
15. Ospanova R. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY THROUGH BLACK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 70-73.
16. Nawrizbaeva A. A. THE PERFORMANCE SKILLS OF KARAKALPAK BAKSHIS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 906-910.
17. Nawrizbaeva A. A. BAQSI, SÁZENDE GENJEBAY TILEWMURATOV'TÍN ACTQARÍWSHÍLÍQ METHODS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 218-223.
18. Muxammetdinova L. THE DEVELOPMENT OF THE ART OF GIVING IN NORTHERN PAKISTAN AS AN EXAMPLE OF THE YEARS OF INDEPENDENCE //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 74-78.
19. Maxamatdinovna M. L. FOLKLORE AS A SPECIAL FORM OF CREATIVITY //International Journal of Advance Scientific Research. –2023.–Т. 3 –№. 09.–С. 282-284.
20. Makhammatdinovna M. L. As a Means of Providing Aesthetic Education to the Students of the Art of Embroidery //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 149-152.
21. Askarova Z., Maxamatdinova L. Ceremonies Solemnly Held in Connection with Public Holidays //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 181-183.
22. Махамматдинова Л. ЎЗБЕК ВА ҚОРАҚАПОҚ МУСИҚА МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА БАСТАКОРЛАРНИНГ ҚЎШГАН ҲИССАСИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 782-786.
23. Есанов М. ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ ЛИЧНОСТИ СРЕДСТВАМИ МУЗЫКИ //Oriental Art and Culture. – 2023.–Т. 4.–№. 1.–С. 719-725.
24. Ayapova K., Yesanov M. Organization of Music Lessons by the Teacher in Various Ways //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 189-191.

25. Esanov M., Ametov A. DOIRA SAN'ATINING RIVOJLANISHI VA TARIXI //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 729-733.
26. Есанов М. Знание особенностей воздействия музыкального искусства на человека //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 767-771.
27. Есанов М. О. ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛҒУЛАРИДА ИЖРОЧИЛИК ТАРИХИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 578-584.
28. АЛЛАМБЕРГЕНОВА Г. ҚАРАҚАЛПАҚ БАҚСЫСЫ СӘЛМЕНБАЙ САДЫҚОВТЫҢ ДӨРЕТИҰШИЛИК ЖОЛЫ //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 10. – С. 112-117.
29. Allambergenova G. THE LIFE AND CAREER OF COMPOSER OSERBAI ALLANAZAROV //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №.10. –С. 217-224.
30. Allambergenova G. GOALS AND OBJECTIVES OF MUSIC EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL //Modern Science and Research. – 2023 –Т. 2 –№.10.–С. 849-855.
31. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
32. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.
33. Sag'inbaevna T. S. Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – Т. 18. – С. 39-41.
34. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
35. Saginbaevna T. S. Management and study of culture and art. – 2022.
36. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
37. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
38. Qudenov R. QORAQALPOQ XALQ QO'SHIQLARI ASOSIDA YOSHLARNI TARBIYALASH //«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ». – 2023.

39. Kudenov R. WAYS TO TEACH FOURTH GRADERS A SINGING LESSON //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 225-232.
40. Kudenov R. METHODS OF CONDUCTING A MUSIC CULTURE LESSON IN THE FOURTH GRADE //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10.–С. 856-861.
41. Шыныбеков А. САМАРАЛИ НАТИЖАГА ЭРИШИШДА ЎҚУВЧИЛАР УЧУН ПЕДАГОГИК ВОСИТАЛАР //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 11. – С. 76-79.
42. Shinibekov A. QORAQALPOQ MUSIQA MADANIYATIDA MILLIY OGZAKI IJODINING GAVDALANISHI //Miasto Przyszłości. – 2023. – Т. 39. – С. 204-206.
43. Shinibekov A. Historical and Social Events in Folklore Works from the Point of View of People's Relationships //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 199-201.
44. Шыныбеков А. Қорақалпоқлар санъатининг сарчашмалари Шарқий Европа ва Осиё қадимий маданияти билан ҳамбарчас боғлиқлиги //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 910-915.

MODERN SCIENCE
& RESEARCH